

Egy csapatba kerülünk

Gabócat már Debrecenben is ismertem. Játszott vegyes mesterversenyünkön, meg csapatmeccseken is ellenünk. Nem felejttem el azt a „csébé” partiját, amikor utólag az edzésen sehogy sem sikerült rekonstruálnunk Bíró Gyuszi elleni játszmáját. Kiderítettük végül, hogy kettőt lépett, csak úgy lehetett a táblán történeteket magyarázni. Gabi mondását tudom csak idézni ezzel kapcsolatban: a tett színhelyén kell okosnak lenni! Mondhatta volna azt is, mint Rodolfo: Csak a kezemet figyeljék, mert csalok!

Eljöttem Debrecenből, hogy sakkozóvá váljak, legalább valami legyen az ember. Hiába van állásom, ha hasznos munkát sem végzek, sakkozni sincs elég lehetőség, fizetést sem emelnek, az nem az igazi.

Szolnokon könnyű dolgom volt, Gabi mutatott be mindenkinek utolérhetetlen szívéllyességgel. „Vezérigazgató elvtárs, itt van Debrecen legjobb sakkozója! Nagyon jól jártunk vele, arany gyerek, persze Gabi bácsit nem tudja legyőzni, ahhoz újjá kéne születnie.” „Laci bácsi, a megyei sakszövetség elnöke, itt meg Debrecen üdvöskéje – még mindig iszol?” Laci bácsival később beszélgettünk erről, mi lett volna a jó válasz: már nem, vagy hogyne, még mindig.

Akkor még bosszankodtam, mert nem értettem Gabit, mi mit jelent nála, aztán ezeket fokozatosan megtanultam. Első látogatásomkor egyszerű csengetéssel próbálkoztam. Megnyomtam a gombot négyszer-ötször, várakoztam, majd elindultam. Amikor kértem az utcára, akkor kiabált utánam a második emeleti erkélyéről.

– Szia! Hát te vagy az? Miért nem szóltál, hogy te vagy? Azt hittem, hogy az a hülye L.!

Később aztán megtanultam, hogy a csengő, csak egy dolog. Először is figyelnem kell az ablakot, amikor közelítek a házhoz, tapasztalok-e életjelenségeket. Megy-e benn a tévé, ég-e a villany, nyitva van-e az erkélyajtó. Ajánlatos diszkréten benézni a kulcslyukon is. Lehet, hogy otthon van, csak alszik, bár ezt a kiszűrődő horkolás mindig egyértelműen megmutatta. Amennyiben a csengetés nem elég, sóhajtozni kell.

- Sajnálhatja Gabi, hogy nincs itthon. Schnelleztünk volna egy kicsit. Meghívtam volna egy sörre. Ettünk volna a Rózában egy lábszárpörköltet. – Egy idő múlva ilyenkor többnyire nyögdécselés hallatszott.

- Á, ki az? Te vagy? Most ébredtem.

Olyan is volt, hogy morgás szűrődött ki.

- Csak tudnám, ki a bűdös jófene jöhet ilyenkor! ... Á, de jó, hogy itt vagy! Éppen jókor jössz!

Azt mondják, a kutya meg a macska már csak azért sem értik meg egymást, mert más a jelzésrendszerük. Ugyanazt a mozdulatot másképp értelmezik. Gabihoz sem ártott egy használati utasítás, különben könnyen kutya-macska ellentétek születtek. Egy csapattársam mindjárt odajövelekor összetűzésbe került velem.

- Üvöltözik rám az utca túlsó oldaláról, hogy bamba! Mit akar? Énrám ne kiabáljon ilyeneket, pláne mindenki előtt! Hagyjon inkább békén, nem is szólok hozzá.

Hallgattassék meg a másik fél is:

- Jön az utca túlsó oldalán leszegett fejjel, nem néz, nem lát. Átkiáltok néki: Mi van, te bamba! Jó, nem illik, de hát hogy ne mondtam volna néki, amikor nem néz semerre, csak megy, mint a tűzok!

Eleinte a tiszaligeti üdulőben laktam, mint valamikor Gabi. Kamatoztathattam helyismereteit. Hátborzongató történeteket mesélt Frankenstein arcú gondnok asszonyomról. Praktikus tanácsokat is adott: ha megyek át a Tisza hídján, mindig kerüljek át a másik oldalra, ha jönnek. Leütnek, bedobnak a Tiszába, sose találhatnak meg. Egészen meghatódtam. Mindenkiért aggódott. Takit így féltette egyszer: „Focizni szeretnél, a te testeddel? Ha elesel, neked véged. Egy életre manóval akarsz járni?”

A következő történet ma is élénken él bennem. Akkor értettem meg gondolkodását igazán. Ez volt az első alkalom, ahol hosszasan értekezni hallottam, s megfigyelhettem gondolatszövését. Egy bizonyos huszárdénégylépésről, a húslevesről, identitásunk megőrzésének nehézségeiről és a pénzhiány nyomasztó hatásáról lesz szó.

Amikor Szolnokra kerültem a nyolcvanas évek elején, egy tízemeletes ház alagsori klubhelyiségében folytak az edzéseink. Első alkalommal, mint illik, szigorú komolysággal indítottunk. Attila előadása után Gabóca vette át a szót.

– Az ilyen oktatásokra nagy szükség van. Sokat tanultam belőle. A huszár dénégylépés csodálatos volt, esküszöm, míg élek, nem felejttem el. El is fogok járni mindig! No de persze, minek? Én úgyis csak a magam játékát játszom a saját fejem után, az elmélet inkább csak összezavar. Rontja a stílusomat. Minek az nékem? Meg minek tanítsak én gyerekeket? Úgysem köszönik meg a szemtelenek! Az ember képezi magát, küszködik a csapatért, de azt meg is kellene ám becsülni! De mi az eredmény? Most vásároltam be, és már a fizetésem harmada elment! Vettem marhahúst, zöldségeket, sárgarépat, kelkáposztát (ezt mindig kelkáposztának mondta Gabi), gyökeret, zellert, karalábét, karfiolt, paprikát, parapicsát, egyebeket. Úgy jó a húsleves, minél többféle zöldség van benne.

Többen bólogatnak, egyesek nyalni kezdik a szájukat.

– Aztán a felét kiborítod a végén.

Gyakran jártunk Gabihoz, hogy egy kis schnellezéssel egybekötve ezen a gondon segítsünk.

– Levesből nem lehet keveset főzni! Akkor jó, ha minden van benne, nem lehet kevés. Kifizettem a lakbért, elvittem az öltönyömet a tisztítóba ... Mi maradt? Azért mégis csak meg kellene becsülni, hogy valaki odahagyta a szülői házat!

Kuszált őszülő hajtüskéi, borostás, komoly ábrázata drámai nyomatékot adtak szavainak.

– Eltotózkod a pénzedet, Gabi, az a baj – szólt közbe Ernő bátyánk, a törvényszéki bíró.

– Ha totózkod, totózkod, kinek mi köze hozzá! Mindenki azt csinál, amit akar!

Ilyenkor sokan rájönnek, hogy valamit elmulasztottak, s a körmük alatt van egy kis piszok, amit ki kellene piszkálni. Esetleg a plafon egyik zugát még elfelejtették átvizsgálni, nincs-e rajta pókháló. Gabóca kivárta a hatáshoz szükséges szünetet, majd visszakanyarodott nagy élményéhez, a huszár dénégylépéshez.

– Na, jó, tudom én, nem azért vagyunk itt, hogy panaszkodjunk. Edzésen vagyunk, sakkozni jöttünk. Nem is akarok bántani senkit. Itt leszek úgyis majd minden alkalommal! Foglalkozom ingyér is azzal, aki igényli és nem szemtelen. Persze, nem könyvek szerint, csak úgy a natúr játék alapján, bástyafórral, vezérfórral. Nagyon jó volt ez az előadás, sokat tanultam belőle. Egy biztos, a huszár dénégylépést, míg élek, nem felejttem el!

Sok szempontból lehetne elemezni az elmondottakat. Például gasztronómiai szempontból, vagy retorikailag. Bár már hosszabb ideje ismertem Gabócat, de akkor először figyeltem fel meg jellegzetes építkezését. A nagy emberek beszédeikben rendszerint egy sémát használnak. Buddha például néhány bevezető mondat után vesz egy állítást. Utána vesz egy hasonlatot az állításra, majd értelmezi, hogy ez azt fejezi ki, hogy így meg úgy... Ezek után veszi az állítás ellentettjét, lehetőleg ugyanazokkal a szavakkal megismételve, hogy nem így, nem úgy, majd veszi a hasonlat ellentétét. Utána értelmezi, hogy ez így nem jó. Végül levonja a következtetést, hogy mi a helyes, majd újra elismételi a helyes dolgokat. Ezek után a

legbutább kisgyerek is rögtön fújta, ha megkérdezték, miről prédikált a mester. Gabó vesz egy állítást. Rögtön utána egy váratlan fordulattal veszi az állítása ellentettjét, és azt kezdi bizonygatni. Ez olyan döbbenetes hatást vált ki, mint a h4 kezdés. Indoklásként hozzákapcsol egy teljesen más dolgot, aminek többnyire az a lényege, hogy kevés a pénz. Majd bizonyos hatásszünet után állítása ellentétét, az új állítást, visszavonja, ezzel visszatér az eredeti állításához. Azt a látszatot kelti ezzel, hogy mindent visszavont, a béke teljesen helyreállt. Ám mégis marad egy nyugtalanító érzésünk. Valójában azt a részt, ami a pénz hiányára vonatkozik, nem vonta vissza, az sejtelmesen, titokzatosan tovább lebeg a levegőben. Márpedig mi más lehet az ember célja, minthogy legmélyebb szívfájdalmait elmondja.

Sakkszempontról azt is érdekes megfigyelni, hogyan tépelődik, hasznos-e számára az elmélet. Még egy eredeti, nagy játékosnak is milyen dilemmákkal kell megküzdenie, hogy identitását, egyéniségét megőrizze!

Tudom, egyes olvasók azt mondják majd, ennek se füle se farka, üres hablatyolás. Tanulhatnának Gabótól politikusaink! A korszerű retorikának és a politológiának a mellébeszélés szerves részét képezi, az ma már komoly tudomány. Gabócától egy sajátos módszert láthattunk. Politikusaink nyilvános vitáknál azt a módszert kedvelik, hogy minden részállításba kisebb pontatlanságokat csúsztatnak, hogy ha mindet ki akarja igazítani a partner, ne maradjon ideje az alapvető kérdés megválaszolásához. Egy szakosztályvezetőmtől én is tanultam egy technikát. Kiragadunk a vitapartner beszédéből egy kis részt, majd hosszas értekezéssel annak ellentmondunk. A válaszból megint kiragadunk egy részterületet, és arról beszélünk tovább. A végén semmi köze nem lesz már a vitának az eredeti dolgokhoz. Sajnálkozhatunk, hogy partnerünk milyen jelentéktelen dolgokról beszélt, de természetesen mi mindent meg tudtunk válaszolni.

Láthattuk, Gabóca sohasem alkalmaz kész sablonokat, minden téren a saját útját járja, s komoly előrehaladást ért el a legkülönbözőbb tudományokban. A huszár dénég pedig valóban csodálatos volt.